

Мирослава БІЛЕЦЬКА-ЗВАРИЧ

завідувач відділом науково-дослідної реставрації творів мистецтва Львівського філіалу ННДРЦ України

ВІДДІЛ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РЕСТАВРАЦІЇ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА ЛЬВІВСЬКОГО ФІЛІАЛУ НАЦІОНАЛЬНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО РЕСТАВРАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ УКРАЇНИ

Відділ науково-дослідної реставрації творів мистецтва бере свій початок з часу створення Львівського філіалу Національного науково-дослідного реставраційного центру України, який був заснований у 1983 році. Відділ є одним зі складових частин нашої організації, у якому виконуються консерваційно-реставраційні роботи над пам'ятками темперного, олійного малярства та поліхромної скульптури. Принцип роботи відділу полягає у науково-практичній співпраці з музейними установами на Західних теренах України, у яких не вистачає фахівців та місцевих баз для проведення консерваційно-реставраційної роботи. Створення такого відділу мало на меті доволі важливі завдання: поєднати різні школи реставрації та застосовувати в роботі кращі методики з консервації і реставрації пам'яток. На сьогоднішній день також неможливо обійтись без застосування сучасних матеріалів і технологій, а це означає, що реставратори повинні бути добре обізнані у сфері нових наукових напрацювань в області фізико-хімічних властивостей творів, історичних матеріалів і їхню сумісність з сучасними засобами. Якийсь час серед громадськості сформулювалась традиція, що отримати професійну освіту у сфері реставрації або підвищити свою кваліфікацію можна лише в навчальних закладах або спеціалізованих установах Києва, Москви та Петербурга. У даній ситуації виникало багато обмежень, зокрема у кількості дипломованих фахівців та "місцевих" баз для проведення навчання. Після відкриття відділу реставрації творів мистецтва у Львівському державному коледжі декоративно-ужиткового мистецтва ім. І. Труша та Львівській Національній академії мистецтв, з'явилась можливість поповнювати штат працівників дипломованими фахівцями, які вже під час навчання

допомагали у проведенні комплексної науково-реставраційної роботи, зокрема над іконостасом з церкви Воздвиження Чесного Хреста з монастиря Скит Манявський.

В період становлення реставраційної справи в Україні, як самостійної науки, зростала гостра потреба і у місцевих навчальних базах, за допомогою яких можна було б вирішити кадрову проблему та підвищити фаховий рівень при музейних реставраційних майстернях. Така спільна робота допомагала б рятувати, у повному розумінні цього слова, більшу кількість пам'яток. Однією з таких баз став Львівський філіал, де були створені всі відповідні умови для студентів Львівського державного коледжу декоративно-ужиткового мистецтва ім. І. Труша: надано аудиторію для проведення практичної роботи, для виконання навчальної програми підбираються твори мистецтва у відповідності до поставленого завдання та складеної консерваційно-реставраційної програми. Викладачами ж стали кращі фахівці, що мають досвід науково-практичної роботи. Завдяки такій співпраці студенти мають можливість в повному обсязі зрозуміти, наскільки цікавою і відповідальною є професія художника-реставратора.

За двадцять п'ять років у Львівському філіалі великого розвитку набула галузь вивчення причин руйнування твору, впровадження сучасних науково-технічних досліджень та безпосереднє їх застосування у практичній роботі. Такий підхід до реставраційної справи підвищив статус нашої організації у професійних колах, яка зарекомендувала себе, як одна з кращих реставраційних установ, що згодом надало змогу працювати над визначними пам'ятками іконопису. На даний час спільними зусиллями двох відділів (науково-дослідної реставрації та наукових

досліджень) опрацьовуються та удосконалюються методи консервації та реставрації пам'яток, розвивається реставраційна теорія, розпрацьовуються індивідуальні програми та застосовуються на окремих об'єктах. Результати нашої роботи неодноразово висвітлювались у дипломних, магістерських роботах наших працівників, у доповідях, що публікуються в різних спеціалізованих виданнях, на конференціях, семінарах та у кожному випуску інформаційного "Бюлетеня" Львівського філіалу. Головною характеристикою у роботі працівників відділу є високий рівень спеціалізації реставраторів у випробуванні нових напрацювань та застосування їх на практиці. Робота формується на основі проведених науково-технічних досліджень, згідно з якими опрацьовуються методики для виконання консерваційно-реставраційних процесів. Самі методики базуються на традиційних, апробованих багаторічним досвідом засобах та на індивідуально підібраних, в залежності від ситуації. Поруч з хімічними реактивами випробовуються і біологічно активні речовини та реактиви із менш токсичними властивостями, адже питання токсичності шкідливих випарів речовин на сьогоднішній день залишається ще відкритим.

Однією з переваг у роботі є те, що над твором, який потрапив до нашої установи, проводиться необхідний комплекс науково-технічних досліджень, за результатами яких перед двома відділами постає необхідність знаходити відповіді на знову поставлені запитання. Найбільш точне формулювання цих запитань підтверджує неповторність кожного твору мистецтва та різновид процесів його виконання, а на більш точне запитання можна дати найбільш точну відповідь.

На сьогоднішній день робота відділу не обмежується виконанням консерваційно-реставраційної роботи у стінах Львівського філіалу, а реставратори активно беруть участь у підготовці спільних акцій та виставок у музеях Львова. Це Львівський історичний музей, Національний музей у Львові ім. А. Шептицького, Львівська галерея мистецтв та музей історії релігії, а також з музеями Дрогобича, Луцька, Івано-Франківська (Рогатина), Коломиї, Володимира-Волинського, Рівного, Острога, Тернополя, Хмельницька та іншими. Географія нашої діяльності давно перейшла межі Західного регіону, з нами постійно співпрацюють музеї із інших регіонів України (Національний заповідник "Софія Київська", Луганський обласний художній музей, Донецький обласний художній музей, Одеський художній музей).

На даний час відділ науково-дослідної реставрації – це колектив, працівники якого мають вищу професійну освіту. Серед реставраторів є фахівці з реставрації олійного і темперного малярства та стародруків, які постійно працюють у напрямку підвищення свого професійного рівня і проходять стажування як на теренах нашої країни, так і за кордоном. В міру виконання особливо складних та оригінальних реставраційних процесів та досліджень у відділі готуються статті для публікації в інформаційному бюлетені, що видається впродовж кількох останніх років завдяки зусиллям нашого керівництва та відділу наукових досліджень.

Зараз працівники відділу проводять доволі складну та у деякій мірі непередбачувану роботу над об'єктом-іконостасом з села Гумниська, що зберігався у фондах Олеського замку (Львівська галерея мистецтв). Пам'ятка історично пов'язана з життям видатного українського культурно-громадського діяча, поета, письменника, священика Маркіяна Шашкевича, тому так важливо якнайбільше дослідити її походження, забезпечити припинення руйнівного процесу та передати її в експозиційному стані для майбутніх поколінь.

Феритрон (процесійна ікона) "Коронування Богородиці" / "Непорочне зачаття". Кінець XVIII ст. Реставратори – Олег Глібовецький, Андрій Ситніков.

Ікона "Святий Миколай" (1718). Реставратор – Євген Манько.